

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

הישן תחת המיטה בסוכה

(כ' ב') **משנה:** הישן תחת המיטה בסוכה לא יצא ידי חובתו (דאהל מפסיק בינו לסוכה. ועיקר ישיבת הסוכה אכילה שתיה ושינה). אמר רבי יהודה: נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המיטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר.¹

אמר רבי שמעון: מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המיטה (ועבדים פטורין מן הסוכה²), ואמר להן רבן גמליאל לזקנים: ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה, לפיכך ישן הוא תחת המיטה. (וסיים רבי שמעון) ולפי דרכינו למדנו (משיחת חולין שלו) שהישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו (כדעת ת"ק).³

ומקשה (על ת"ק) והא ליכא עשרה (ומדוע מפסקת)?

תרגמא שמואל: במיטה עשרה.⁴

מאי טעמא דרבי יהודה?

(כ"א ב') (ואמרין) שאני מיטה הואיל ולגבה עשויה.⁵

ואי בעית אימא: רבי יהודה לטעמיה, דאמר: סוכה דירת קבע בעינן, והוה ליה מטה דירת עראי, וסוכה אהל קבע, ולא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע.

שיטות הראשונים

טעם הפסול בישן תחת המיטה: כתב הרי"ף, דכיון דגבוהה עשרה שהוא שיעור סוכה, נעשית כסוכה בתוך סוכה, ולפיכך לא יצא ידי חובתו.⁶ וכן כתב הרמב"ם. והר"ז"ה ביאר, לפי שיושב תחת האהל ולא תחת סוכה.⁷

¹ טעמא מפרש בגמרא, דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע. רש"י.

² דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב, כדאמרין בחגיגה, ד' א' רש"י.

³ כלומר, אף על פי שלא אמר לנו לשם תלמוד אלא לשיחת חולין בעלמא, שהיה משתבח בעבדו לבדיחותא בעלמא, למדנו על פי דרך בדיחותו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו. רש"י.

⁴ כתב הריטב"א, ואף על גב דמיטה קבועה, בעיא עשרה. ולא דמיא לקינופות דפסלי בפחות מעשרה, ופרישנא טעמא בפ"ק (י' ב') דקביעי, דהתם הוא בקינופות דלתוכן עשויות; אבל מיטה דלגבה עשויה, גבוהה עשרה חשיבא אהל. ואי לא, לא.

⁵ לישן על גבה ולא תחתיה, לפיכך אין לה שם אהל. רש"י.

⁶ והקשה עליו הר"ז"ה מה ענין סוכה תחת סוכה לכאן?! שהרי אין כאן שם סוכה, ולא ענין סוכה תחת סוכה! **ורטיב"א** כתב בשם **הרמב"ן**, שדעת הרי"ף דפיסולא דהכא לא משום אהל, דהא טפח על טפח חשיב אהל לענין שבת ולענין טומאה, ולא פסלי הכא! אלא דהכא ליכא טעמא דאהל, דהא דין הוא שיהא סכך עליון מבדיל כל מה שהוא תחתיו לפי שהעליון הוא העושה הצל, אלא **דכיון דחזינן דקפיד רחמנא למפסל סוכה שתחת סוכה**, ששתיהם סכך כשר והיה ראוי שלא תפסול זו לזו, **ילפינן מינה דקפיד רחמנא לפסול סוכה שיש תחתיה אהל חשוב** כעין סוכה שפוסל אותה מלמעלה, ואשתכח דפיסולא דהכא מדין סוכה שתחת סוכה נפקא. וראה עוד בריטב"א, מש"כ להקשות על הרמב"ן, ולבאר **בשם רבו** אחרת.

⁷ והטור (או"ח תרכ"ז), כתב, 'וכי היכי דבעינן שתהא הסוכה תחת אויר השמים ולא יהא סכך אחר עליה, הכי נמי בעינן שיהא הוא באויר הסוכה ולא יהא סכך אחר חוצץ בינו לסוכה. לפיכך, הישן בה תחת המטה, או תחת הכילה, אם היה גבוה י' טפחים ויש לה גג

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרכז)

א. (צריך ליטב באויר הסכה) הַיָּשׁוּן תַּחַת הַמִּטָּה בְּסִכָּה, אִם הִיא גְבוּהָה י' טַפְחִים, לֹא יֵצֵא.

מעמידי הסוכה

(כ"א ב') **משנה:** הסומך סוכתו בכרעי המיטה (מיטה שלימה), כשרה. רבי יהודה אומר: אם (הסוכה) אינה יכולה לעמוד בפני עצמה, פסולה.

(ומברר) מאי טעמא דרבי יהודה? פליגי בה רבי זירא ורבי אבא בר ממל -
חד אמר: מפני שאין לה קבע.

וחד אמר: מפני שמעמידה (את הסכך) בדבר המקבל טומאה.

מאי בינייהו? כגון שנעץ שפודין של ברזל וסיכך עליהם. למאן דאמר לפי שאין לה קבע, הרי יש לה קבע. ומאן דאמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה.

אמר אביי: לא שנו אלא סמך. אבל סיכך על גב המיטה,⁸ כשרה?

מאי טעמא? למאן דאמר לפי שאין לה קבע, הרי יש לה קבע. למאן דאמר מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה.

שיטות הראשונים

מפני שאין לה קבע: רש"י פירש, שמיטלטלת על ידי מיטה, ורבי יהודה לטעמיה, דאמר סוכה דירת קבע בעינן. **והראשונים** הקשו עליו.¹⁰ **והרא"ש** כתב, **דבירושלמי** משמע דטעמא דאין לה קבע, לפי שאין י' טפחים מן המיטה ועד הגג.¹¹ **והראב"ד**

טפח, חשובה כאהל ולא יצא. וראה ט"ז (ס"ק א) ופמ"ג (משבצות זהב, ס"ק א) שנחלקו בדבריו. מקורות: רי"ף (י א בדפיו). רמב"ם (הל' סוכה ה, כג).

⁸ ולא סמך הסיכוך בכרעים אלא על גבי יתדות (שאינם מקבלים טומאה), אבל כל דופני הסוכה אינן אלא מיטות משלושת צידיה. רש"י.

⁹ לא פסיל רבי יהודה, דהא לא גמרינן פסול מיניה לסוכה אלא לסיכוך, וזה לא הוא ולא מעמידו בפסולים. ולענין קבע נמי, יש קבע לסיכוך. רש"י.

¹⁰ דלקמן בשמעתין (כ"ג א') פסל רבי יהודה סוכה על גבי בהמה, ומפרש טעמא משום דכתיב 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' (ולא משום שמיטלטלת על הבהמה ואין לה קבע)! ועוד הקשה הר"ן, ועוד דהא סוכה העשויה בראש הספינה ובראש העגלה, שהיא מטולטלת, כשרה לדברי הכל! וכתב הר"ן, ואפשר דהתם שאני, שקרקע הסוכה נשאר לעולם אחד בעצמו; אבל הכא, קרקעית הסוכה משתנה, לפי שהוא קרקע עולם, ואינו על גבי המיטה דומיא על גבי העגלה.

¹¹ וכתב ליישב בזה מה בא אביי להשמיענו, משנה שלימה היא! רבי יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה, פסולה. הא יכולה לעמוד בפני עצמה, כשרה! ותיירץ, שכשלא סמך, אלא סיכך על המיטה, כיון שאין הסוכה נסמכת על המיטה, ואי שקיל לה למיטה איכא אויר עשרה וסוכה מתקיימת, הרי יש לה קבע, ואינה נפסלת בשביל שהכניס בה מיטה ומיעט אוירא (כמו כרים וכסתות, שאינו מיעוט, לעיל ג' ב').

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

פירש, שלא קבעה על המיטה, אלא סמכה עליה, ואם המיטה זזה הרי סוכה נופלת. והשו"ע נקט כרא"ש.¹²
מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה: רש"י כתב, ואע"פ שלא למדנו פסול אלא לסכך, הואיל ועיקרו של סכך אלו מעמידין, הוי כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה. וראב"ד, רבינו ירוחם, והר"ן פירשו, שהוא גזירה דרבנן, שמא יבוא לסכך בדבר המקבל טומאה.¹³

פסיקת הלכה בסומך סוכתו בכרעי המיטה: דעת רי"ץ גיאת, הרז"ה, רי"ד, ורי"ז, שהלכה כחכמים, שכשרה. והרי"ף כתב הא דאמר אביי. והסיקו מכך רא"ש ור"ן, שפוסק כרבי יהודה.¹⁴ והסכים הרא"ש, וכתב דטעם קבע עיקר.¹⁵ ובר"ן ורבינו ירוחם מבואר, שפסול מטעם שמא יבוא לסכך בדבר המקבל טומאה.¹⁶ והרמב"ם השמיט הדין.¹⁷ והשו"ע פסק כרא"ש.¹⁸

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרל)

יג. הסומך סָכְתוּ עַל פְּרָעֵי הַמִּטָּה וְהַפְּרָעִים הֵם מַחְצוֹת, אִם יֵשׁ בָּהּ גִּבָּה י' טְפָחִים מִן הַמִּטָּה לְסָכָךְ, כְּשָׂרָה; וְאִם לָאוּ, פְּסוּלָהּ. וְאִם סָמָךְ הַסָּכָךְ עַל עַמּוּדִים וְהַפְּרָעִים הֵם דְּפִנּוֹת, אֶפְלוּ אֵין גִּבָּה עֲשָׂרָה מֵהַמִּטָּה עַד הַסָּכָךְ, כְּשָׂרָה, כִּיּוֹן שֵׁישׁ י' טְפָחִים מֵהָאָרֶץ עַד הַסָּכָךְ.

¹² או"ח תרל"ג. מקורות: רא"ש (סי' א). ר"ן (י א ברי"ף, ד"ה ר' יהודה). ראב"ד (הו"ד בר"ן ועוד).

¹³ דאע"ג דאמרין (לעיל י"ב א') וכולן כשרין לדפנות, הני מילי בשאין הסכך עומד עליהן; אבל להעמיד הסכך בדבר שאין מסככין בו, הסכך אסור מדרבנן, שמא יאמרו זה עומד וזה מעמיד, כשם שראוי להעמיד, כך מסככין בו. ר"ן. מקורות: ראב"ד (הו"ד ברמב"ן, מלחמת ה' י א ברי"ף). וראה לעיל.

¹⁴ וטעמיה, כיון דשקלו וטרו אמוראי לפרש טעם דבריו, וגם אביי אמר דבריו אליבא דרבי יהודה, אלמא סבירא להו כוותיה. רא"ש.

¹⁵ כדאיתא בירושלמי. וכתב הרא"ש, ולא ידענא מאיזה טעם יכשירו רבנן היכא דסמך הסכך על כרעי המיטה ואין מכרעי המיטה עד הגג עשרה, דירה סרוחה היא! הלכך נראה דרבי יהודה לפרושי דברי תנא קמא אתא, וליכא הכא פלוגתא.

¹⁶ וכתב הר"ן, ואף על פי שעכשיו נהגו לסמוך סוכות על גבי כתלים, שאין מסככים בהן לפי שאין גידולו מן הארץ, היינו טעמא משום דלא שכיח לסכך בכיוצא בהן. ועוד, דכולי עלמא ידעי דכל כי האי גוונא בית דירה מיקרי ולא סוכה, הלכך ליכא למיגזר.

¹⁷ אמנם בפירוש המשנה כתב, ואין הלכה כרבי יהודה.

¹⁸ או"ח תרל"ג. וכתב המשנ"ב (ס"ק נט) שאע"פ שהשו"ע לא חש לטעם של מעמיד בדבר המקבל טומאה, לכתחילה נכון לזוהר בזה, כי יש מן הפוסקים שמחמירים בזה. ובשעה"צ (אות ס) כתב, שרבים הם המקילים, שפסקו כחכמים, וממילא מובן דאינם חוששין למה שמעמיד על דבר המקבל טומאה. וגם הר"ן שמחמיר הוא רק מדרבנן בעלמא, עיין שם. ובודאי יש לסמוך על דעת המקילין בזה. אכן לכתחלה נכון להזהר בזה, לצאת ידי כל הדעות. ועיין בדברי קרבן נתנאל (אות ד) על הרא"ש. מקורות: רז"ה (הו"ד בר"ן). ר"ן (י א ברי"ף, ד"ה ולענין הלכה). רי"ד (פסקיו; הו"ד בשיבולי הלקט). שיבולי הלקט (סדר חג הסוכות, סי' שלד). רי"ץ גיאת (הל' סוכה). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב ח, ח"א). ריא"ז (הלכה א, סעי' ב).